

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Гарант освітньої програми

Наталія БЛЕНДА

«29» серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МІКРОЕКОНОМІКА

Освітній рівень: перший (бакалаврський)

Галузь знань: D Бізнес, адміністрування та право

Спеціальність: D 7 Торгівля

Освітня програма: Торговельний бізнес

Факультет: економіки і підприємництва

Робоча програма навчальної дисципліни «Мікроекономіка» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності D 7 Торгівля освітньої програми *Торговельний бізнес*. Умань: УНУ, 2025. 31 с.

Розробник:

Оксана ФРОТЕР, доцент кафедри економіки, к.е.н., доцент

 Оксана ФРОТЕР

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри економіки

Протокол від 28 серпня 2025 року № 1

Завідувач кафедри економіки

 Алла ОСІПОВА

«28» серпня 2025 року

Схвалено науково-методичною комісією факультету економіки і підприємництва

Протокол від 29 серпня 2025 року № 1

Голова

 Руслан МУДРАК

«29» серпня 2025 року

© УНУ, 2025 рік

© Фротер О.С., 2025 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень, освітня програма	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
Кількість кредитів – 5	Галузь знань: <u>D Бізнес, адміністрування та право</u>	Обов'язкова	
Модулів – 1	Спеціальність: <u>D 7 Торгівля</u>	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
		Семестр	
Загальна кількість годин – 150		2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 4,5	Освітній рівень: <u>перший (бакалаврський)</u> Освітня програма: <u>Торговельний бізнес</u>	Лекції	
		20 год.	8 год.
		Практичні	
		40 год.	4 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		90 год.	138 год.
		Індивідуальні завдання: _____	
		Вид контролю:	
		екзамен	екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Мікроекономіка» належить до обов'язкових дисциплін, вивчення яких передбачено освітньо-професійною програмою «Торговельний бізнес» підготовки здобувачів першого (бакалаврського рівня) вищої освіти.

Мета вивчення дисципліни: формування ринкового орієнтованого економічного світогляду і знань щодо методів прийняття оптимальних господарських рішень в умовах обмеженості ресурсів з приводу споживання благ, використання факторів виробництва із врахуванням різних конкурентних ситуацій (ринкових моделей), економічних інституцій.

Предметом вивчення дисципліни є поведінка і механізм прийняття рішень окремими економічними суб'єктами (домогосподарствами, фірмами), які прагнуть досягти мети за наявних обмежених ресурсів і для яких до того ж можна знайти альтернативне використання.

Завдання дисципліни: набуття належних навичок раціональної економічної поведінки, виходячи з концептуальних основ ринкової економіки, розуміння особливостей функціонування сучасних ринків та утворення цін на послуги праці, капіталу, природних ресурсів відповідно до типу ринкової структури; набуття студентами навичок і вмінь ефективного застосування мікроекономічного аналізу для забезпечення прийняття відповідних економічних рішень на рівні господарюючих суб'єктів; формування навичок прийняття управлінських рішень.

Місце навчальної дисципліни в структурно-логічній схемі освітньо-професійної програми: дисципліна «Мікроекономіка» базується на вивченні навчальних дисциплін таких як «Основи економічної науки» і є необхідною для сприйняття подальших навчальних дисциплін «Макроекономіка», «Економіка підприємства» та інших прикладних дисциплін.

Вивчення навчальної дисципліни «Мікроекономіка» передбачає формування та розвиток у здобувачів компетентностей та програмних результатів навчання відповідно до освітньо-професійної програми «Торговельний бізнес» (див. табл. 1).

Таблиця 1

Матриця компетентностей та програмних результатів навчання, які формуються під час вивчення навчальної дисципліни «Мікроекономіка» відповідно до ОПІ «Торговельний бізнес»

Шифр компетентності	Компетентність	Шифр результату навчання	Результат навчання
Загальні компетентності (ЗК)			
ЗК 1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	ПРН 1	Використовувати базові знання з підприємництва та торгівлі й уміння критичного мислення, аналізу та синтезу в професійних цілях.
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)			
СК 1	Критичне осмислення теоретичних засад підприємницької та торговельної діяльності.	ПРН 1	Використовувати базові знання з підприємництва та торгівлі й уміння критичного мислення, аналізу та синтезу в професійних цілях.

СК 2	Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких і торговельних структур.	ПРН 2	Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій та торговельній діяльності.
		ПРН 12	Володіти методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких та торговельних структур.
СК 3	Здатність здійснювати діяльність у взаємодії суб'єктів ринкових відносин.	ПРН 13	Використовувати знання форм взаємодії суб'єктів ринкових відносин для забезпечення діяльності підприємницьких та торговельних структур.

Методи навчання, методи контролю що відповідають визначеним результатам навчання з навчальної дисципліни «Мікроекономіка» наведено в табл. 2. та табл.3.

Таблиця 2

Результати, методи навчання та методи контролю з навчальної дисципліни «Мікроекономіка»

Результати навчання за навчальною дисципліною		Методи навчання	Методи контролю
1	Знання:		
1.1	Концептуальні знання базових положень мікроекономічної теорії щодо функціонування ринкового механізму, формування попиту і пропозиції, вибору споживача і виробника	лекція, практичне заняття, семінар-дискусія, презентація, робота в малих групах, аудіовізуальний метод	усне опитування, експрес-контроль, тестування, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль
1.2	Критичне осмислення принципів раціональної поведінки економічних мікросистем в ринкових умовах		
1.3	Критичне осмислення термінології і основних прийомів мікроекономічного аналізу		
1.4	Критичне осмислення основних положень загальної рівноваги та політики у галузі економіки добробуту.		
2	Уміння/навички:		
2.1	Використовувати інструментарій мікроекономічного аналізу для вивчення , розв'язання задач та оптимізації поведінки економічних суб'єктів у ринкових умовах	лекція, практичне заняття, дискусія, презентація, робота в малих групах, аудіовізуальний метод, виконання	усне опитування, тестування, перевірка аналітично-розрахункових завдань, конкретних задач та ситуацій, контрольна (модульна)
2.2	Застосовувати прийоми мікроекономічних досліджень для аналізу та розв'язання складних непередбачуваних задач, що стосуються ефективності функціонування господарських мікросистем.		

2.3.	Виконувати економічні розрахунки параметрів моделей, пов'язаних з аналізом і обґрунтуванням раціональної поведінки учасників ринку.	аналітично-розрахункових завдань, вирішення конкретних задач та ситуацій	робота, підсумковий контроль
2.4.	Розв'язання складних непередбачуваних задач і проблем з позиції тлумачення природи суспільних процесів і явищ з використанням базових положень мікроекономіки.		
3	Комунікація:		
3.1	Вміння використовувати комунікаційні технології для тлумачення природи суспільних процесів і явищ з позицій базових положень мікроекономіки	практичне заняття, дискусія, аудіовізуальний метод, підготовка доповідей, вирішення конкретних задач та ситуацій	усне опитування, перевірка виконання конкретних задач та ситуацій, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль
4	Відповідальність і автономія		
4.1	Здатність приймати рішення, що впливають на діяльність, враховуючи ринкові умови та поведінку економічних суб'єктів. Розуміти відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах.	практичне заняття, дискусія, виконання аналітично-розрахункових завдань, вирішення конкретних задач та ситуацій	усне опитування, тестування, експрес- контроль, перевірка виконання аналітично-розрахункових завдань, конкретних задач та ситуацій, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль

Таблиця 3

Методи навчання та методи контролю програмних результатів навчання з навчальної дисципліни «Мікроекономіка»

Програмний результат навчання		Методи навчання і викладання	Методи контролю
ПРН 1	Використовувати базові знання з підприємництва та торгівлі й уміння критичного мислення, аналізу та синтезу в професійних цілях.	лекція, практичне заняття, семінар-дискусія, презентація, робота в малих групах,	усне опитування, експрес- контроль, тестування,

ПРН 2	Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій та торговельній діяльності.	аудіовізуальний метод, виконання аналітично-розрахункових завдань, вирішення конкретних задач та ситуацій	перевірка виконання аналітично-розрахункових завдань, конкретних задач та ситуацій, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль
ПРН 12	Володіти методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких та торговельних структур.		
ПРН 13	Використовувати знання форм взаємодії суб'єктів ринкових відносин для забезпечення діяльності підприємницьких та торговельних структур.		

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

МІКРОЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ПОВЕДІНКА СПОЖИВАЧА

Тема 1. ПРЕДМЕТ І МЕТОД МІКРОЕКОНОМІКИ

Проблема обмеженості ресурсів і необхідність вибору. Зміст, співвідношення і генезис термінів «політична економія», «економічна теорія», «теоретична економіка», «економікс» та ін. Предмет дисципліни «Економіка» («Теоретична економіка», «Економікс»). Макро- та мікроекономіка як найважливіші складові сучасної і теоретичної економіки.

Альтернативність мети використання обмежених ресурсів і раціональність поведінки суб'єктів ринкових відносин. Методологія мікроекономіки: граничний аналіз, моделювання: графічне, аналітичне, табличне; оптимізація й визначення рівноваги тощо. Нормативна й позитивна мікроекономіка.

Мікросистема: поняття, різновиди. Мета, роль і особливості функціонування мікросистем у ринковій економіці. Основні характеристики (ознаки) ринків досконалої та недосконалої конкуренції. Характеристика дії мікросистем у різних ринкових ситуаціях.

Мета і завдання дисципліни. Взаємозв'язок з іншими дисциплінами. Характеристика базових підручників, що репрезентують зарубіжні та вітчизняні школи мікроекономіки.

Тема 2. ТЕОРІЯ ГРАНИЧНОЇ КОРИСНОСТІ І ПОВЕДІНКА СПОЖИВАЧА

Поняття потреби, види потреб. Економічні блага, їх класифікація. Поняття корисності, її особливості та спосіб досягнення. Сукупна та гранична корисність. Функція корисності як залежність між кількістю одиниць споживаного блага та рівнем корисності, що досягається споживачем.

Процес споживання та динаміка зміни сукупної і граничної корисності. Перший закон Госсена. Закон спадної граничної корисності блага, його графічне зображення.

Вплив на поведінку споживача бюджетних обмежень і цін. Модифікація функції корисності як залежності між кількістю споживаних благ та рівнем корисності за умови бюджетних обмежень. Суть раціонального вибору споживача.

Поняття рівноваги споживача. Модель споживання набору благ. Другий закон Госсена.

Еквімаржинальний принцип досягнення раціонального вибору та рівновага споживача. Поняття попиту на благо. Моделювання поведінки споживача, який прагне раціоналізувати свій вибір з урахуванням спадної граничної корисності блага: визначення індивідуального попиту на благо.

Тема 3. ОРДИНАЛІСТСЬКА ТЕОРІЯ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА

Система переваг споживача та її основні елементи: здатність до ранжування альтернатив; транзитивність переваг; ненасиченість благами; субституціональність. Множинність благ та повна інформованість споживача, зовнішні умови для здійснення вибору.

Особливості аналізу функції корисності з ординалістських позицій. Криві байдужості як спеціальний інструментарій мікроекономічного аналізу. Спадний характер та неможливість перетину кривих байдужості за кращих однакових умов. Карта байдужості.

Гранична норма заміщення благ: суть і методика обчислення. Наслідок динаміки норми у поясненні форми кривих байдужості. Крайні випадки взаємозаміщення та взаємодоповнення благ.

Бюджетне обмеження і можливості споживача. Бюджетна лінія: рівняння і графічна побудова. Визначення нахилу бюджетної лінії та кута нахилу внаслідок зміни цін на блага. Вплив зміни доходу споживача на положення бюджетної лінії та на процес споживання.

Два підходи до оптимізації споживчого вибору, їх гранична інтерпретація. Вирівнювання зважених граничних корисностей і рівновага споживача. Різні випадки досягнення рівноваги: «кутова» і «внутрішня» рівноваги.

Тема 4. АНАЛІЗ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА НА РИНКУ ТОВАРІВ

Зміна оптимального стану споживача в результаті зміни його доходу. Графічний аналіз і побудова лінії «дохід – споживання». Нахил лінії як свідчення ставлення споживача до благ. Поняття «нормальних» і «неякісних» товарів. Крива Енгеля. Закон Енгеля. Розподіл споживчих витрат за напрямками їх використання.

Зміна вибору споживача в результаті зміни ціни одного з товарів та обох товарів. Побудова лінії «ціна – споживання». Траєкторія зміни споживання внаслідок зниження цін. Побудова лінії індивідуального попиту споживача.

Визначення умов моделі, що аналізується: зменшення ціни одного з товарів за незмінних цін на інші товари та незмінного доходу споживача. Неоднозначність впливу на споживчий вибір. Розкладання сукупної зміни і обсягу попиту на дві складові: ефект доходу і ефект заміщення. Одно- та різнонаправлений вплив ефектів. Парадокс Гіффена.

Ефекти заміщення і доходу як основа побудови функції індивідуального попиту на благо в ординалістській теорії корисності.

Утворення «надлишку споживача» в результаті перевищення корисності товарів за ціною. Приріст надлишку споживача як показник зміни його добробуту. Сукупний надлишок споживача та формування ринкового попиту на певний товар. Зміна надлишку і втрати в результаті введення податків та дотацій на товари.

Тема 5. РИНКОВИЙ ПОПИТ ТА РИНКОВА ПРОПОЗИЦІЯ. РИНКОВА РІВНОВАГА

Попит на товари в умовах досконало конкурентного ринку. Ринковий попит як сума індивідуального попиту всіх споживачів певного товару.

Зображення попиту: аналітичне, табличне та графічне. Закон попиту та його пояснення базовими положеннями теорії поведінки споживача.

Цінові та нецінові детермінанти попиту. Зміна величини (обсягу) попиту: переміщення вздовж функціонально заданої лінії попиту. Зміна попиту в цілому під впливом нецінових детермінантів, його графічна ілюстрація. Особливості взаємовпливу цін взаємопов'язаних товарів.

Принципова оцінка дії цінових та нецінових детермінантів попиту в діагностиці реальних ситуацій на товарних ринках.

Суть поняття «пропозиції». Закон пропозиції та його аргументація: ціна як ринковий стимул для виробника: збільшення граничних витрат як стримуючий фактор, збільшення обсягу виробництва тощо. Аналітичне, табличне та графічне зображення пропозиції.

Цінові та нецінові детермінанти пропозиції. Різниця понять «зміна пропозиції» та «зміна обсягу пропозиції». Зсув кривої пропозиції під впливом нецінових детермінантів.

Табличне та графічне зображення ринкової пропозиції. Альтернативна вартість, крива виробничих можливостей та крива ринкової пропозиції.

Тема 6. ЕЛАСТИЧНІСТЬ

Концепція цінової еластичності попиту у визначенні міри чутливості споживача до зміни цін на товари. Методичні підходи до обчислення показника еластичності. Діапазон числових значень коефіцієнта прямої цінової еластичності попиту.

Чинники цінової еластичності попиту, особливості їх впливу. Суть абсолютно еластичного та абсолютно нееластичного попиту. Взаємозв'язок між ціною та валовим вибором за різної еластичності.

Методика обчислення коефіцієнта еластичності попиту за доходом, параметри його значень для «нормальних» та «неякісних» товарів.

Суть «перехресної» еластичності попиту, методика обчислення відповідного коефіцієнта. Кількісні параметри еластичності для взаємозамінних та взаємодоповнювальних товарів.

Практичне використання концепції «перехресної» еластичності попиту для обґрунтування цінової політики продавців (виробників) взаємопов'язаних товарів.

Методика обчислення рівня цінової еластичності пропозиції. Фактори, що впливають на еластичність пропозиції.

Перехресна еластичність пропозиції та її вплив на стратегію товаровиробника.

Тема 7. МІКРОЕКОНОМІЧНА МОДЕЛЬ ПІДПРИЄМСТВА

Підприємство як суб'єкт ринкових відносин, економічна організація, найважливіший різновид мікросистем. Спрощена схема ринково-виробничої системи (вхід, процесор, вихід). Підприємство як закупівельна система, товаровиробник та продавець. Динамічність зовнішнього середовища і його вплив на внутрішню динаміку виробництва. Поняття адаптивності, гнучкості та гомеостатичності у виробничо-ринковій системі.

Мотивація поведінки підприємства. Головні види виборів підприємства: що виробляти (продукція, роботи, послуги), як виробляти (технологія, фактори виробництва), для кого виробляти (ринки, споживачі, ціни). Фактор часу і періоди функціонування підприємства:

миттєвий, короткий і тривалий. Поняття оптимального та рівноважного станів підприємства.

Фактори виробництва, їх групування та варіації. Поняття і параметри виробничої функції. Сукупний, середній та граничний продукт.

Поняття загального (сукупного валового), середнього та граничного доходів. Прибуток як кінцевий результат діяльності підприємства. Різні концепції прибутку. Сукупний, середній та граничний прибуток.

Тема 8. ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА

Витрати виробництва. Класифікація та види витрат. Витрати виробництва, економічний та бухгалтерський підходи до їх визначення. Альтернативні витрати та їхній склад. Сукупні, середні та граничні витрати. Управління витратами.

Витрати виробництва в аграрній сфері. Управління витратами в аграрному секторі.

Постійні та змінні витрати (сукупні та середні). Типовий характер зміни витрат у короткому періоді. Закон неминучого зростання граничних витрат (зниження дохідності).

Криві довготривалих витрат (сукупних і середніх) як такі, що огинають криві короткотермінових витрат. Види кривих тривалих середніх витрат. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства. Варіанти технологічного вибору фірми в процесі вироблення довготермінової стратегії розвитку. Оптимальна виробнича потужність (оптимальні обсяги випуску). Мінімально ефективний розмір виробництва та структура ринку.

Змістовий модуль 2.

МІКРОЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ПОВЕДІНКА ВИРОБНИКА

Тема 9. РИНОК ДОСКОНАЛОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Ознаки й умови досконалої конкуренції: атомістичність, відкритість, мобільність ресурсів, прозорість, однорідність товару тощо. Поліполістичний спосіб поведінки суб'єктів ринку.

Ринковий попит на продукцію фірми за умов досконалої конкуренції. Графічне зображення попиту, середнього, граничного і сукупного доходу підприємства.

Максимізаційно-мінімізаційна мета підприємства у короткотерміновому періоді. Визначення оптимальних обсягів випуску: два підходи. Поведінка підприємства за умов зміни ринкової ситуації. Правила поведінки підприємства, їхня універсальність. Пропозиція фірми у короткотерміновому періоді, її зв'язок з кривими витрат: графік галузевої пропозиції.

Поняття ринкової рівноваги. Визначення рівноважної ціни та рівноважної кількості товару. Рівноважна функція ціни. Вплив зміни попиту і пропозиції на стан рівноваги, рівноважну ціну та рівноважну кількість товару на ринку. Деякі варіанти комбінації попиту та пропозиції: множинність рівноваги. Сталість ринкової рівноваги.

Рівновага фірми та галузі у короткотерміновому періоді. Рухомість ринкового попиту та пропозиції. Звуження мотивації діяльності підприємства з одночасним розширенням можливостей маневрування ресурсами. Пропозиція фірми в довготерміновому періоді. Крива ринкової пропозиції на тривалому інтервалі та її можливі конфігурації (галузі з постійними, зростаючими, спадними витратами та їхні комбінації).

Тривала рівновага підприємства, галузі, ринку та механізм її підтримки.

Тема 10. МОНОПОЛЬНИЙ РИНОК [Topic 10. MONOPOLY MARKET]

Поняття одного продавця, ринкової (монопольної) влади у вузькому та широкому розумінні слів. Ознаки «чистої» монополії: один продавець, відсутність замінників товару, бар'єри для доступу конкурентів у монополізовану галузь тощо.

Крива попиту монополіста. Одночасний вибір монополістом ціни й обсягу виробництва. Вплив на поведінку монополіста цінової еластичності попиту. Правило максимізації прибутку. Деякі варіанти стану фірми-монополіста у короткому періоді. Пропозиція монополіста й особливості її формування. Визначення монопольної ціни. Цінова дискримінація: поняття, умови, різновиди.

Рівновага фірми-монополіста у довготерміновому періоді. Свідоме створення та підтримування вхідних бар'єрів монополістом. Досягнення та утримання ринкової влади монополістом у тривалому періоді.

Різновиди монополій: відкриті, закриті, природні, державні, недержавні тощо. Діагностування монопольної влади. Особливості поведінки реальних монополій. Економічні наслідки монополізації галузі, порівняльна оцінка конкурентного та монопольного ринків, потреба у державному регулюванні монополії, антимонопольна політика.

[The concept of one seller, market (monopoly) power in the narrow and broad sense of the word. Signs of a "pure" monopoly: one seller, lack of product substitutes, barriers to competitors' access to the monopolized industry, etc.

The monopolist's demand curve. Simultaneous choice of price and volume of production by the monopolist. Influence of the price elasticity of demand on the monopolist's behavior. The rule of profit maximization. Some variants of the state of a monopolist firm in a short period. The monopolist's proposal and features of its formation. Determination of monopoly price. Price discrimination: concepts, conditions, varieties.

Equilibrium of a monopolist firm in the long-term period. Deliberate creation and maintenance of entry barriers by the monopolist. Achieving and maintaining market power by a monopolist over a long period.

Types of monopolies: open, closed, natural, state, non-state, etc. Diagnosis of monopoly power. Peculiarities of the behavior of real monopolies. Economic consequences of industry monopolization, comparative assessment of competitive and monopoly markets, need for state regulation of monopoly, antimonopoly policy].

Тема 11. ОЛІГОПОЛЬНИЙ РИНОК

Нечисленність фірм в олігополістичних галузях, високі бар'єри для входження у галузь, загальна взаємозалежність підприємств. Поведінка олігополістів: некооперативна й кооперативна. Цінові війни за некооперативної поведінки: межі зниження рівня цін, наслідки для споживачів і товаровиробників.

Аналіз «ламаной» лінії попиту. Негнучкість цін. Формування підприємством політики стабілізації цін і маневрування капітальними витратами (стабільність середніх змінних витрат).

Інституційні аспекти утворення та діяльності картельних спілок. Таємні змови, їх міцність і загострення конкуренції. Антитрестовське законодавство як чинник, що протидіє таємній змові. Мовчазна згода (тип лідерства у цінах). Ціноутворення за принципом «витрати плюс...».

Ефективність олігополії порівняно з іншими ринковими структурами. Економічні наслідки олігополії. Можливості державного регулювання за олігополії.

Тема 12. РИНОК МОНОПОЛІСТИЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Спільні риси та відмінності монополістичної конкуренції порівняно з досконалою конкуренцією та чистою монополією. Кількість товаровиробників та диференціація виробів.

Умови входження в галузь. Нецінова конкуренція за даної ринкової структури.

Еластичність попиту за монополістичної конкуренції. Прибутковість та збитковість підприємства у короткотерміновому періоді. Визначення оптимального обсягу продажу та

цінова політика. Умова досягнення і підтримання беззбитковості в довгостроковому періоді.

Суть і передумови розвитку нецінової конкуренції. Поглиблення диференціації продукту: позитивні наслідки і загрози. Реклама товару. Вплив рекламної діяльності на обсяг продажу і витрати.

Наслідки нецінової конкуренції для споживачів: діапазон споживчого вибору і втрати вільного часу. Позитивний і негативний аспекти рекламної пропаганди товарів. Надлишкова виробнича потужність і її наслідки для товаровиробника та суспільства в цілому.

Тема 13. ЦІНОУТВОРЕННЯ НА РИНКУ ПРАЦІ

Функції ринків ресурсів в економіці. Споживання виробником факторів виробництва: мета й обмеження. Граничний фізичний продукт ресурсу, методика його обчислення і графічна інтерпретація. Гранична дохідність ресурсу для різних виробників. Граничні витрати ресурсу і максимізація прибутку виробником. Попит на ресурси, зміна обсягу попиту та попиту в цілому. Цінова еластичність попиту на ресурс.

Праця як фактор виробництва, її мобільність. Суть та особливості використання поняття заробітної плати. Характеристика досконало конкурентного ринку праці. Граничний вигащ виробника від найманої праці. Обґрунтування рішення про наймання. Попит окремого виробника на працю. Формування галузевого та ринкового попиту на працю.

Еластичність пропозиції праці для галузей з різною динамікою витрат на виробництво. Обґрунтування вибору робітника щодо праці і відпочинку: інструментарій ординалістської теорії корисності. Ефекти зміни доходу і заміщення за змін заробітної плати. Криві пропозиції праці, що «вигинаються назад». Ринкова пропозиція послуг праці. Диференціація заробітної плати. Рівновага на ринку праці: двосекторна модель.

Попит монополії на працю і монополярна рівновага. Монопсонічний та олігопсонічний ринки, їх особливості. Граничні витрати на працю для монопсоніста. Прийняття рішення про наймання на монопсонічному ринку праці.

Монополярна влада продавців праці. Контроль профспілок над пропозицією робочої сили, рівнем заробітної плати та продуктивністю праці.

Двостороння монополія і визначення реального рівня заробітної плати. Дискримінація на ринках робочої сили. Проблеми еквівалентності праці.

Тема 14. РИНОК КАПІТАЛУ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

Капітал як ресурс тривалого використання, форми капіталу. Рух капіталу і капітальні фонди. Поняття позичкового процента. Вплив ставки позичкового процента на короткострокові інвестиційні проекти підприємців. Обґрунтування інвестиційних рішень у тривалому періоді.

Часова перевага як економічна категорія. Гранична норма часової переваги, її графічна інтерпретація. Міжчасове бюджетне обмеження та міжчасова рівновага накопичувача. Ефекти зміни доходу і заміщення в результаті зміни ставки позичкового процента.

Ринкова ставка позичкового процента, однозначність її для позичальників та кредиторів. Вплив зміни ставки на рівноважний обсяг підприємницьких інвестицій. Поняття точної або дисконтованої вартості, методика її обчислення. Поточна вартість і

ринкова ціна основних фондів. Обґрунтування інвестиційних рішень щодо придбання основних фондів. Ризик в інвестуванні та оцінка надійності вкладень.

Тема 15. АНАЛІЗ ЗАГАЛЬНОЇ РІВНОВАГИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ

Часткова та загальна рівновага. Необхідність визначення ринкової системи як цілого, дослідження взаємодії та взаємозалежності її частин. Аналіз загальної рівноваги. Ефект зворотного зв'язку. Система рівнянь загальної рівноваги за Вальрасом. Закон Вальраса.

Необхідність та вигоди ринкового обміну. Порівняння граничних норм заміщення для пар товарів, що обмінюються. Діаграма Еджворта. Ефективність при обміні. Крива контрактів. Паретто-ефективний розподіл. Крива можливостей споживачів. Загальна рівновага за Паретто. Ефективність та справедливність.

Розподіл виробничих ресурсів. Діаграма Еджворта. Крива виробничих контрактів. Паретто-оптимальний розподіл ресурсів. Рівновага виробника на конкурентному ринку факторів виробництва. Крива виробничих можливостей та ефективність випуску. Ефективність на конкурентних ринках товарів.

Сукупна (зведена) ефективність конкурентних ринків (при обміні, при використанні вкладень у виробництво, на ринку товарів). Причини обмеженої спроможності ринкового регулювання: наявність ринкової влади, непрозорість ринків, неповна чи асиметрична інформація, вплив зовнішніх ефектів, існування суспільно значущих благ, позаринкова діяльність суб'єктів ринку та неринкові механізми регулювання тощо. Оптимум та квазіоптимум ринкової системи. Теорія загальної рівноваги та політика у галузі економіки добробуту. Критерії оцінки добробуту в умовах воєнного стану. Економіка добробуту і Цілі сталого розвитку: синергія теорії та практики у вирішенні сучасних викликів.

Тема 16. ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Сучасна економічна теорія про права власності як сукупність санкціонованих норм поведінки. Трансформування власності та ринкові процеси.

Інституціональна природа сучасної фірми. Загальні, специфічні, інтерспецифічні ресурси фірми. Контрактна концепція фірми. Трансакційні витрати.

Поняття про зовнішні ефекти. Негативні та позитивні зовнішні ефекти. Суспільні та приватні витрати (вигоди). Корируючі податки та субсидії.

Інституційна специфіка аграрного сектору. Зовнішні ефекти у сільському господарстві.

Забруднення навколишнього середовища. Роль держави у вирішенні екологічних проблем.

Споживчі властивості суспільних благ: загальнодоступність, неконкурентність та невиключність. Суспільні блага та ефективність. Неспроможність ринкового механізму регулювати ефективність суспільних благ та функції держави. Інституційна роль держави у розвитку агросфери.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п (с)	лаб	інд.	с.р.		л	п (с)	лаб.	інд.	с.р.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>12</i>	<i>13</i>
Модуль 1.												
Змістовий модуль 1.												
МІКРОЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ПОВЕДІНКА СПОЖИВАЧА												
Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки	9	1	2	-	-	6	9	1	-	-	-	8
Тема 2. Теорія граничної корисності і поведінки споживача	9	1	2	-	-	6	9	-	1	-	-	8
Тема 3. Ординалістська теорія поведінки споживача	9	1	2	-	-	6	9	-	-	-	-	9
Тема 4. Аналіз поведінки споживача на ринку товарів	9	1	2	-	-	6	9	1	-	-	-	8
Тема 5. Ринковий попит та ринкова пропозиція. Ринкова рівновага	10	2	4	-	-	4	10	1	-	-	-	9
Тема 6. Еластичність	9	1	2	-	-	6	9	-	1	-	-	8
Тема 7. Мікроекономічна модель підприємства	10	1	2	-	-	7	10	-	-	-	-	10
Тема 8. Витрати виробництва*	10	2*	4	-	-	4	10	1	-	-	-	9
Разом за змістовим модулем 1	75	10	20	-	-	45	75	4	2	-	-	69

Змістовий модуль 2.												
МІКРОЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ПОВЕДІНКА ВИРОБНИКА												
Тема 9. Ринок досконалої конкуренції	10	2	2	-	-	6	10	-	1	-	-	9
Торіс 10. Monopoly market (Тема 10. Монопольний ринок)**	10	2**	4**	-	-	4	10	1	-	-	-	9
Тема 11. Олігопольний ринок	9	1	2	-	-	6	9	-	1	-	-	8
Тема 12. Ринок монополістичної конкуренції	9	1	2	-	-	6	9	1	-	-	-	8
Тема 13. Ціноутворення на ринку праці	9	1	2	-	-	6	9	1	-	-	-	8
Тема 14. Ринок капіталу та природних ресурсів	9	1	2	-	-	6	9	-	-	-	-	9
Тема 15. Аналіз загальної рівноваги та ефективність	10	1	4	-	-	5	10	1	-	-	-	9
Тема 16. Інституціональні аспекти ринкового господарства	9	1	2	-	-	6	9	-	-	-	-	9
Разом за змістовим модулем 2	75	10	20	-	-	45	75	4	2	-	-	69
Усього годин	150	20	40	-	-	120	150	8	4	-	-	138

* залучений стейкхолдер для спільного проведення аудиторного заняття

** тема викладається англійською мовою

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
Змістовий модуль 1.			
МІКРОЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ПОВЕДІНКА СПОЖИВАЧА			
1	Предмет і метод мікроекономіки	2	-
2	Теорія граничної корисності і поведінки споживача	2	1
3	Ординалістська теорія поведінки споживача	2	-
4	Аналіз поведінки споживача на ринку товарів	2	-
5	Ринковий попит та ринкова пропозиція. Ринкова рівновага	4	-
6	Еластичність	2	1
7	Мікроекономічна модель підприємства	2	-
8	Витрати виробництва	4	-
	Разом	20	2
Змістовий модуль 2.			
МІКРОЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ПОВЕДІНКА ВИРОБНИКА			
9	Ринок досконалої конкуренції	2	1
10	Monopoly market (Монопольний ринок)*	4	-
11	Олігопольний ринок	2	1
12	Ринок монополістичної конкуренції	2	-
13	Ціноутворення на ринку праці	2	-
14	Ринок капіталу та природних ресурсів	2	-
15	Аналіз загальної рівноваги та ефективність	4	-
16	Інституціональні аспекти ринкового господарства	2	-
	Разом	20	2
Всього		40	4

* тема викладається англійською мовою

6. Самостійна робота (денна форма)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет і метод мікроекономіки Історія формування мікроекономіки як науки та її розвиток у сучасних умовах	6
2	Теорія граничної корисності і поведінки споживача Модифікація функції корисності в умовах бюджетних обмежень	6
3	Ординалістська теорія поведінки споживача Головні чинники, що обумовлюють систему переваг споживача.	6
4	Аналіз поведінки споживача на ринку товарів Парадокс Гіффена.	6
5	Ринковий попит та ринкова пропозиція. Ринкова рівновага Особливості взаємовпливу цін взаємопов'язаних товарів. Альтернативна вартість, крива виробничих можливостей та крива ринкової пропозиції. Принципова оцінка дії цінових та нецінових детермінантів попиту в діагностиці реальних ситуацій на товарних ринках.	4
6	Еластичність Фактори, що впливають на ступінь еластичності попиту.	6
7	Мікроекономічна модель підприємства Поняття оптимального стану підприємства і стану рівноваги.	7
8	Витрати виробництва Передумови мінімізації витрат фірми.	4
9	Ринок досконалої конкуренції Довгострокова рівновага фірми і галузі в умовах досконалої конкуренції.	6
10	Monopoly market Economic consequences of monopolization of production. (Монопольний ринок Економічні наслідки монополізації виробництва).	4
11	Олігопольний ринок Олігополізація ринку України.	6
12	Ринок монополістичної конкуренції Еластичність попиту в умовах монополістичної конкуренції.	6
13	Ціноутворення на ринку праці Формування індивідуального і галузевого попиту на працю.	6
14	Ринок капіталу та природних ресурсів Поточна вартість і ринкова ціна основних фондів. Обґрунтування інвестиційних рішень щодо придбання основних фондів.	6
15	Аналіз загальної рівноваги та ефективність Рівновага в економіці «чистого» обміну.	5
16	Інституціональні аспекти ринкового господарства Роль держави у ринковій економіці.	6
Разом		90

7. Самостійна робота (заочна форма)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет і метод мікроекономіки Мікросистема: поняття, різновиди. Мета, роль і особливості функціонування мікросистем у ринковій економіці. Основні характеристики (ознаки) ринків досконалої та недосконалої конкуренції. Характеристика дії мікросистем у різних ринкових ситуаціях. Мета і завдання дисципліни. Взаємозв'язок з іншими дисциплінами. Характеристика базових підручників, що репрезентують зарубіжні та вітчизняні школи мікроекономіки.	8
2	Теорія граничної корисності і поведінки споживача Еквіваріантний принцип досягнення раціонального вибору та рівновага споживача. Поняття попиту на благо. Моделювання поведінки споживача, який прагне раціоналізувати свій вибір з урахуванням спадної граничної корисності блага: визначення індивідуального попиту на благо.	8
3	Ординалістська теорія поведінки споживача Два підходи до оптимізації споживчого вибору, їх гранична інтерпретація. Вирівнювання зважених граничних корисностей і рівновага споживача. Різні випадки досягнення рівноваги: «кутова» і «внутрішня» рівноваги.	9
4	Аналіз поведінки споживача на ринку товарів Ефекти заміщення і доходу як основа побудови функції індивідуального попиту на благо в ординалістській теорії корисності. Утворення «надлишку споживача» в результаті перевищення корисності товарів за ціною. Приріст надлишку споживача як показник зміни його добробуту. Сукупний надлишок споживача та формування ринкового попиту на певний товар. Зміна надлишку і втрати в результаті введення податків та дотацій на товари.	8
5	Ринковий попит та ринкова пропозиція. Ринкова рівновага Цінові та нецінові детермінанти попиту. Зміна величини (обсягу) попиту: переміщення вздовж функціонально заданої лінії попиту. Зміна попиту в цілому під впливом нецінових детермінантів, його графічна ілюстрація. Особливості взаємовпливу цін взаємопов'язаних товарів. Принципова оцінка дії цінових та нецінових детермінантів попиту в діагностиці реальних ситуацій на товарних ринках. Цінові та нецінові детермінанти пропозиції. Різниця понять «зміна пропозиції» та «зміна обсягу пропозиції». Зсув кривої пропозиції під впливом нецінових детермінантів. Табличне та графічне зображення ринкової пропозиції. Альтернативна вартість, крива виробничих можливостей та крива ринкової пропозиції.	9

6	Еластичність Практичне використання концепції «перехресної» еластичності попиту для обґрунтування цінової політики продавців (виробників) взаємопов'язаних товарів. Методика обчислення рівня цінової еластичності пропозиції. Фактори, що впливають на еластичність пропозиції. Перехресна еластичність пропозиції та її вплив на стратегію товаровиробника.	8
7	Мікроекономічна модель підприємства Мотивація поведінки підприємства. Головні види виборів підприємства: що виробляти (продукція, роботи, послуги), як виробляти (технологія, фактори виробництва), для кого виробляти (ринки, споживачі, ціни). Фактор часу і періоди функціонування підприємства: миттєвий, короткий і тривалий. Поняття оптимального та рівноважного станів підприємства. Фактори виробництва, їх групування та варіації. Поняття і параметри виробничої функції. Сукупний, середній та граничний продукт. Поняття загального (сукупного валового), середнього та граничного доходів. Прибуток як кінцевий результат діяльності підприємства. Різні концепції прибутку. Сукупний, середній та граничний прибутки.	10
8	Витрати виробництва Криві довготривалих витрат (сукупних і середніх) як такі, що огинають криві короткотермінових витрат. Види кривих тривалих середніх витрат. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства. Варіанти технологічного вибору фірми в процесі вироблення довготермінової стратегії розвитку. Оптимальна виробнича потужність (оптимальні обсяги випуску). Мінімально ефективний розмір виробництва та структура ринку.	9
9	Ринок досконалої конкуренції Рівновага фірми та галузі у короткотерміновому періоді. Рухомість ринкового попиту та пропозиції. Звуження мотивації діяльності підприємства з одночасним розширенням можливостей маневрування ресурсами. Пропозиція фірми в довготерміновому періоді. Крива ринкової пропозиції на тривалому інтервалі та її можливі конфігурації (галузі з постійними, зростаючими, спадними витратами та їхні комбінації). Тривала рівновага підприємства, галузі, ринку та механізм її підтримки.	9
10	Monopoly market Types of monopolies: open, closed, natural, state, non-state, etc. Diagnosis of monopoly power. Peculiarities of the behavior of real monopolies. Economic consequences of industry monopolization, comparative assessment of competitive and monopoly markets, need for state regulation of monopoly, antimonopoly policy. (Монопольний ринок Різновиди монополій: відкриті, закриті, природні, державні, недержавні тощо. Діагностування монопольної влади. Особливості поведінки реальних монополій. Економічні наслідки монополізації галузі, порівняльна оцінка конкурентного та	9

	монопольного ринків, потреба у державному регулюванні монополії, антимонопольна політика).	
11	Олігопольний ринок Ефективність олігополії порівняно з іншими ринковими структурами. Економічні наслідки олігополії. Можливості державного регулювання за олігополії.	8
12	Ринок монополістичної конкуренції Наслідки нецінової конкуренції для споживачів: діапазон споживчого вибору і втрати вільного часу. Позитивний і негативний аспекти рекламної пропаганди товарів. Надлишкова виробнича потужність і її наслідки для товаровиробника та суспільства в цілому.	8
13	Ціноутворення на ринку праці Попит монополії на працю і монопольна рівновага. Монопсонічний та олігопсонічний ринки, їх особливості. Граничні витрати на працю для монопсоніста. Прийняття рішення про наймання на монопсонічному ринку праці. Монопольна влада продавців праці. Контроль профспілок над пропозицією робочої сили, рівнем заробітної плати та продуктивністю праці. Двостороння монополія і визначення реального рівня заробітної плати. Дискримінація на ринках робочої сили. Проблеми еквівалентності праці.	8
14	Ринок капіталу та природних ресурсів Ринкова ставка позичкового процента, однозначність її для позичальників та кредиторів. Вплив зміни ставки на рівноважний обсяг підприємницьких інвестицій. Поняття точної або дисконтованої вартості, методика її обчислення. Поточна вартість і ринкова ціна основних фондів. Обґрунтування інвестиційних рішень щодо придбання основних фондів. Ризик в інвестуванні та оцінка надійності вкладень.	9
15	Аналіз загальної рівноваги та ефективність Сукупна (зведена) ефективність конкурентних ринків (при обміні, при використанні вкладень у виробництво, на ринку товарів). Причини обмеженої спроможності ринкового регулювання: наявність ринкової влади, непрозорість ринків, неповна чи асиметрична інформація, вплив зовнішніх ефектів, існування суспільно значущих благ, позаринкова діяльність суб'єктів ринку та неринкові механізми регулювання тощо. Оптимум та квазиоптимум ринкової системи. Теорія загальної рівноваги та політика у галузі економіки добробуту. Критерії оцінки добробуту в умовах воєнного стану. Економіка добробуту і Цілі сталого розвитку: синергія теорії та практики у вирішенні сучасних викликів.	9
16	Інституціональні аспекти ринкового господарства Споживчі властивості суспільних благ: загальнодоступність, неконкурентність та невиключність. Суспільні блага та ефективність. Неспроможність ринкового механізму регулювати ефективність суспільних благ та функції держави.	9
Разом		138

7. Індивідуальні завдання

Заочна форма навчання

Індивідуальне завдання для здобувачів заочної форми навчання передбачає написання контрольної роботи.

Метою виконання контрольної роботи є закріплення і поглиблення теоретичних знань і практичних навичок, засвоєння загальних закономірностей, принципів і методів мікроекономічного аналізу.

Під час вивчення навчальної дисципліни «Мікроекономіка» студенти заочної форми навчання виконують завдання, результати якого представляють у вигляді письмової роботи. Контрольну роботу студенти виконують самостійно протягом вивчення дисципліни «Мікроекономіка» з проведенням консультацій викладачем дисципліни відповідно до графіка навчального процесу.

Вказівки щодо вибору варіанту контрольної роботи та індивідуальні завдання, що відповідають обраному варіанту, наведено у Методичних рекомендаціях для самостійної роботи та виконання контрольних робіт з дисципліни «Мікроекономіка» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальностей С1 Економіка та міжнародні економічні відносини, D1 Облік і оподаткування, D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок, D5 Маркетинг, D7 Торгівля. 2025.

Контрольна робота зараховується, якщо в ній повністю висвітлені теоретичні і практичні питання, правильно виконані тестові завдання.

Теоретичні, розрахункові і практичні положення дисципліни вивчаються студентами в процесі роботи над лекційним курсом, участі у практичних заняттях, при виконанні контрольної роботи, самостійній роботі з навчальною і спеціальною літературою.

Лекція є основною формою навчального процесу. Мета лекції – розкрити основні положення теми, досягнення науки, з'ясувати невирішені проблеми, узагальнити досвід роботи, дати рекомендації щодо використання основних висновків за темами на практичних заняттях.

Практичне заняття – це колективний науковий пошук певної навчальної проблеми і шляхів її ефективного розв'язання. Учасники заняття аналізують проблему, виявляють причинно-наслідкові зв'язки, висувають шляхи її оптимального вирішення, відповідають на запитання і дискутують. Самостійна робота студентів полягає у вивченні та опрацюванні наукової, навчально-методичної літератури, законодавчих і нормативних актів, виконанні навчальних завдань.

При викладанні навчальної дисципліни для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких, як: проблемні лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, презентації.

Проблемні лекції – при читанні лекції студентам даються проблемні питання для самостійного розміркування, на які вони можуть відповісти в процесі лекції. Система питань у ході лекції відіграє активізуючу роль, примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

Робота в малих групах – використовуються з метою активізації роботи студентів при проведенні семінарських і практичних занять. Це так звані групи психологічного комфорту, де кожен учасник відіграє особливу роль і певними своїми якостями доповнює інших. Використання цієї технології дає змогу структурувати практичні заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою

заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Семінари-дискусії (круглий стіл) – передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

Застосування аудіовізуального методу передбачає використання можливостей Інтернет, теле-, відео-, фото-, аудіо- та інших матеріалів у навчальному процесі.

Дистанційні технології навчання є однією з форм індивідуалізації освітнього процесу, що ґрунтується на принципах відкритого навчання з широким використанням комп'ютерних навчальних програм різного призначення та створює інформаційне освітнє середовище для передачі веб-ресурсів навчальних дисциплін і взаємодії між учасниками. Дистанційне навчання в УНУ здійснюється відповідно до Положення про організацію поточного, семестрового контролю та проведення атестації здобувачів освіти із застосуванням дистанційних технологій (<https://www.udau.edu.ua/ua/file/BWV3>). Для забезпечення освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання в УНУ і використовується система управління навчанням Moodle. Матеріали курсу «Мікроекономіка» розміщені на платформі Moodle URL: <https://moodle.udau.edu.ua/course/view.php?id=403>.

У разі запровадження карантинних та інших обмежень, зумовлених необхідністю збереження життя та здоров'я учасників освітнього процесу, проводяться відеоконференції в форматі лекцій або семінарів. Зв'язок студентів з викладачем забезпечують різноманітні сучасні платформи, такі як: Zoom, Google Meet, Moodle.

9. Методи контролю

Для забезпечення оцінювання студентів проводиться поточний (модульний) та підсумковий (екзамен) контроль.

Модульний контроль передбачає перевірку стану засвоєння визначеної системи елементів знань та вмінь студентів з того чи іншого модулю.

При контролі систематичності та активності роботи на практичних заняттях оцінюванню в балах підлягають: рівень знань, необхідний для виконання аналітично-розрахункових робіт, що передбачені завданнями для самостійного опрацювання; повнота, якість і вчасність їх виконання та результати захисту; рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на практичних заняттях; активність при обговоренні питань, що винесені на практичні заняття; результати експрес-контролю тощо.

При виконанні модульних (контрольних) завдань оцінюванню в балах підлягають теоретичні знання і практичні уміння, яких набули студенти після опанування певного модуля.

Модульний контроль проводиться письмово у формі тестів або з використанням платформи Moodle у формі тестів.

У разі невиконання певних завдань поточного контролю з об'єктивних причин, студенти мають право, з дозволу викладача, скласти їх до останнього практичного заняття. Час і порядок складання визначає викладач, який проводить практичні заняття.

У разі, коли студент не з'явився на проведення модульної контрольної роботи без поважних причин, він отримує нуль балів. Перездача модульного контролю допускається у строки, які встановлюються викладачем.

Знання студента з певного модуля вважаються незадовільними, за умови коли сума балів його поточної успішності та за модульний контроль складають менше 60% від максимально можливої суми за цей модуль. В такому випадку можливе повторне перескладання модуля у терміни встановлені викладачем.

Рейтингова сума балів з навчальної дисципліни після складання модулів та підсумкового контролю виставляється як сума набраних студентом балів протягом семестру та балів набраних студентом на підсумковому контролі.

До підсумкового контролю допускаються студенти, які виконали всі модульні контролю, передбачені для даної навчальної дисципліни і за рейтинговим показником набрали не менш як 35 балів.

Підсумковий контроль забезпечує оцінку результатів навчання студентів на заключному етапі вивчення дисципліни і проводиться відповідно до навчального плану у вигляді екзамену в термін, встановлений графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному даною робочою програмою навчальної дисципліни. Форма проведення контролю є комбінованою (передбачає усну відповідь на два теоретичних питання і письмово на одне практичне завдання (задачу).

Якщо у підсумку здобувач отримав за рейтинговим показником оцінку «FX» то він допускається до повторного складання підсумкового контролю з дисципліни. Здобувач, допущений до повторного складання підсумкового контролю зобов'язаний у терміни, визначені деканатом, перездати невиконані (або виконані на низькому рівні) завдання поточно- модульного контролю і скласти підсумковий контроль.

У разі отримання здобувачем за рейтинговим показником оцінки «F», він повинен пройти повторний курс вивчення цієї дисципліни протягом наступного семестру (навчального року) за графіком, встановленим деканатом. Бали, отримані при вивченні дисципліни у попередній період, анулюються.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

В основу рейтингового оцінювання знань студента закладена спеціальна 100-бальна шкала оцінювання (максимально можлива сума балів, яку може набрати студент за всіма видами контролю знань з дисципліни з урахуванням поточної успішності, самостійної роботи, науково-дослідної роботи, підсумкового контролю тощо). Встановлюється, що при вивченні дисципліни до моменту підсумкового контролю (іспиту) студент може набрати максимально 70 балів. На підсумковому контролі (іспит) студент може набрати максимально 30 балів, що в сумі і дає 100 балів.

Кількість балів, які можна набрати у ході вивчення курсу дисципліни розподіляються наступним чином.

Поточний контроль.

Максимальна сума балів поточного контролю – 70. Об'єктами поточного контролю знань студентів є:

1. Систематичність та активність роботи на практичних заняттях.

При контролі систематичності та активності роботи на практичних заняттях оцінюванню в балах підлягають: рівень знань, необхідний для виконання завдань, що передбачені завданнями для самостійного опрацювання; повнота, якість і вчасність їх виконання та результати захисту; рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на практичних заняттях; активність при обговоренні питань, що винесені як предмет дискусії тощо.

Систематичність та активність роботи на практичних заняттях оцінюється в 2 бали:

- а) відповідь на питання / виконання практичних завдань – 1 бал;
- б) виконання тестових завдань – 1 бал.

2. Модульний контроль.

При виконанні модульних (контрольних) завдань оцінюванню в балах підлягають теоретичні знання і практичні уміння, яких набули здобувачі після опанування певного змістового модуля. Модульний контроль проводиться письмово у формі тестів (50 тестів за кожним зі змістових модулів). Максимальна оцінка за кожен модульний контроль – 8 балів.

У разі невиконання певних завдань поточного контролю з об'єктивних причин, студенти мають право, з дозволу викладача, скласти їх до останнього практичного заняття. Час і порядок складання визначає викладач. У разі, коли студент не з'явився на проведення модульної контрольної роботи без поважних причин, він отримує нуль балів. Перездача модульного контролю допускається у строки, які встановлюються викладачем. Знання студента з певного модуля вважаються незадовільними, за умови коли сума балів його поточної успішності та за модульний контроль складають менше 60% від максимально можливої суми за цей модуль. В такому випадку можливе повторне перескладання модуля у терміни, встановлені викладачем.

3. Виконання самостійної роботи.

Самостійна робота здобувачів полягає у вивченні та опрацюванні наукової, навчально-методичної літератури, законодавчих і нормативних актів; виконанні навчальних завдань; опрацюванні лекційного матеріалу; підготовці до виступу на практичних заняттях; поглибленому опрацюванні окремих лекційних тем або питань; пошуку (підборі) та огляді літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичному розгляді наукових публікацій; контрольній перевірці здобувачами власних знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до модульного контролю, систематизації вивченого матеріалу з метою підготовки до підсумкового контролю (екзамену).

Виконання завдань для самостійної роботи студентів оцінюється в 1 бал.

4. Оцінювання та контроль виконання додаткових видів роботи.

Бали за додаткову роботу з дисципліни «Мікроекономіка» – максимально 6 балів, які розподіляються за такими видами робіт:

- виступ на засіданні студентського наукового гуртка – 1 бал;
- доповідь на науковій студентській конференції – 2 бали;
- оприлюднення тез доповіді в збірнику – 3 бали;
- призове місце у I етапі Всеукраїнського або Міжнародного конкурсу студентських наукових робіт – 6 балів.

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль з курсу «Мікроекономіка» забезпечує оцінку результатів навчання здобувачів на заключному етапі вивчення дисципліни і проводиться відповідно до навчального плану у вигляді екзамену в термін, встановлений графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою навчальної дисципліни. Під час проходження підсумкового контролю (екзамену) здобувач може набрати максимально 30 балів, що в сумі і дає 100 балів.

Форма проведення контролю є комбінованою (передбачає усну відповідь на два теоретичних питання і письмово на одне практичне завдання (задачу). Кожне з питань та практичне завдання (задача) оцінюються за шкалою від 0 до 10 балів.

**Розподіл балів, присвоюваних студентам при вивченні дисципліни
«Мікроекономіка» (денна форма навчання)**

Поточний (модульний контроль)																	Бали за додаткову роботу	Підсумковий контроль	Сума		
Кількість балів за змістовий модуль	Змістовий модуль 1 (32 балів)								Змістовий модуль 2 (32 балів)												
Теми	Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Модульний контроль (8 балів)	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	Т 13	Т 14	Т 15	Т 16	Модульний контроль (8 балів)			
Кількість балів за видами робіт, всього	3	3	3	3	3	3	3	3		3	3	3	3	3	3	3	3		3		
активність на (практичних) семінарських заняттях	2	2	2	2	2	2	2	2		2	2	2	2	2	2	2	2		2		
виконання самостійної роботи студентів	1	1	1	1	1	1	1	1		1	1	1	1	1	1	1	1		1		
																			6	30	100

**Розподіл балів, присвоюваних студентам при вивченні дисципліни
«Мікроекономіка» (заочна форма навчання)**

Кількість балів за змістовий модуль	Поточний (модульний контроль)																Бали за додаткову роботу	Підсумковий контроль	Сума
	Змістовий модуль 1 (24 бали)								Змістовий модуль 2 (24 бали)										
Теми	Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	Т 13	Т 14	Т 15	Т 16	6	30	100
Кількість балів за видами робіт, всього	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3			
активність на (практичних) семінарських заняттях	-	2	-	-	-	2	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-			
виконання самостійної роботи студентів	3	1	3	3	3	1	3	3	1	3	1	3	3	3	3	3			
Контрольна робота*	16*																		

Розподіл балів за виконання контрольної роботи* (заочна форма навчання)

1. Текст контрольної роботи		10 балів
1.1	Відповідність логічної побудови роботи назві теми, а також поставленим цілям і завданням, пропорційність структури роботи	3
1.2	Правильність оформлення роботи (нумерація сторінок, оформлення титульного аркуша, дотримання вимог до розміру полів, шрифту, міжрядкового інтервалу та інше), відсутність редакційних помилок	
1.3	Повнота і відповідність висновків змісту роботи	
1.4	Якість і глибина теоретико-методичного аналізу проблеми. Наявність та якість критичного огляду літературних джерел, правильність оформлення цитувань. Самостійність суджень і викладу матеріалу (наявність формулювання власної думки студента-автора)	3
1.5	Правильність виконання практичних завдань (задач), обґрунтованість висновків	4
2. Захист контрольної роботи		6 балів
2.1	Вміння стисло (в межах регламенту), послідовно й чітко викласти сутність і результати дослідження	3
2.2	Повнота і ґрунтовність відповідей на запитання викладача, здатність аргументовано захищати свої пропозиції, думки, погляди	3

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для екзамену
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

1. Фротер О.С., Смолій Л.В. Робочий зошит для практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Мікроекономіка» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальностей С1 Економіка та міжнародні економічні відносини, D1 Облік і оподаткування, D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок, D5 Маркетинг, D7 Торгівля. 2025.

2. Фротер О.С. Методичні рекомендації для самостійної роботи та виконання контрольних робіт з дисципліни «Мікроекономіка» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти заочної форми навчання спеціальностей С1 Економіка та міжнародні економічні відносини, D1 Облік і оподаткування, D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок, D5 Маркетинг, D7 Торгівля. 2025.

3. Фротер О.С. Мікроекономіка. Електронний навчальний курс для дистанційного вивчення навчальної дисципліни «Мікроекономіка» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальностей С1 Економіка та міжнародні

економічні відносини, D1 Облік і оподаткування, D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок, D5 Маркетинг, D7 Торгівля. URL: <https://moodle.udau.edu.ua/course/view.php?id=403>.

12. Рекомендована література

Базова

1. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Книга 1 / за ред. С. Панчишина і П. Островерха. Львів, Апріорі, 2020. 647 с.
2. Базилевич В. Д. Мікроекономіка: Практикум: навч. посіб. / В. Д. Базилевич, К.С. Базилевич. [За ред. В. Д. Базилевича]. 3-тє вид., стер. К.: Знання, 2012. 491 с.
3. Базилінська О., Мініна О. Мікроекономіка. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 352 с.
4. Галушка З.І., Бойда С.В., Клевчик Л.Л. Мікро- та макроекономіка: теорія і практика: підручник. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. 388 с.
5. Економікс. Ч. 1. Вступ до економікса. Мікроекономіка: навч. посіб. / Баула О.В., Вісіна Т.М., Лютак О.М., Савош Л.В., Кравчук О.Я., Зелінська О.М., Полянська Т.О. Луцьк: СПД Гадяк Ж. В. 2021. 320 с.
6. Економічна теорія (історія економіки та економічної думки, політекономія, мікроекономіка, макроекономіка): у 2-х ч. : Ч. 1 : Історія економіки та економічної думки, політекономія : навч. посіб. ; за ред. М. М. Теліщука. Ірпінь, 2020. 544 с.
7. Економічна теорія: Навчальний посібник [Мудрак Р. П., Бурляй А. П., Костюк В. С., Котвицька Н. М., Нестерчук Я. А., Пенькова О. Г., Ревуцька А. О., Смолій Л. В., Фицик Л. А., Фротер О. С.]. Умань: ВПЦ «Візаві, 2018». 720 с.
8. Каменева Н.М., Косич М.В., Александрова О.Ю., Мозгова О.Т. Мікроекономіка: Навч. посібник. Харків: УкрДУЗТ. 2022. 305 с.
9. Кібік О. М. Макроекономіка. Мікроекономіка : практикум / О. М. Кібік, Є. В Редіна, Ю. В. Хаймінова, В. О. Котлубай, І. Ф. Примаченко, Н. Ю. Калмикова. Одеса: НУ "ОЮА", 2020. 76 с.
10. Косік А.Ф., Гронтковська Г.Е. Мікроекономіка: Практикум. К.:ЦНЛ, 2019. 418 с.
11. Курс мікроекономіки: навчальний посібник для студентів спеціальностей «Економіка», «Облік і оподаткування», «Менеджмент», «Маркетинг», «Підприємство, торгівля та біржова діяльність» / За ред. С.І. Архієреєва. Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2019. 156 с.
12. Малахова, Н. Б. Мікроекономічний аналіз: навч. посібник. 2-ге вид. Львів: Магнолія 2006, 2020. 234 с.
13. Мартин О.М. Мікроекономіка: теорія, тести, задачі. Частина І: навчальний посібник. Львів: ЛДУ БЖД, 2021. 271 с.
14. Мікроекономіка: підручник / За заг. ред. А. І. Ігнатюк. Київ: Видавництво Ліра-К, 2023. 420 с.
15. Мікроекономіка: навч. посіб. / С. В. Васильєв, Є. А. Кобець, О. О. Масляєва. Дніпро: ДДАЕУ, 2024. 310 с.
16. Мікроекономіка: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича 2-ге вид., переробл. і допов. К.: Знання, 2008. 679 с.

17. Мікроекономічна теорія: навч. посібник / За ред. д.е.н., проф. Г. І. Башнянина, О.Р. Зав'ялової, к.е.н., доц. О. О. Переполькіної. 3-тє вид. перероб. і допов. ЦУЛ. 2021. 391 с.

18. Петрушенко Ю. М. Мікроекономіка: теорія та приклади розв'язування задач: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., які навчаються за освіт.-проф. прогр. бакалавра галузі знань «Економіка і підприємництво» / Ю. М. Петрушенко. Суми : Університетська книга, 2017. 320 с.

19. Практикум з мікроекономіки до підручника «Мікроекономіка» / [Є.В. Прохорова та ін.]; за наук. ред. А. П. Наливайка; «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана». К.: КНЕУ, 2013. 522 с.

20. Хмель С.М., Хмель В.І., Зіброва О.В. Мікроекономіка: задачі, вправи, тести : навч. посіб. Харків : ХАІ, 2016. 59 с.

Допоміжна

1. Acemoglu D., Laibson D., List J. Microeconomics. London: Pearson, 2019. 514 p.

2. Besanko, D., Braeutigam, R. *Microeconomics*. John Wiley & Sons. 2020. URL: https://www.academia.edu/39789860/Microeconomics_5th_Edition_Besanko_Et_Al.

3. Mankiw G. Principles of Microeconomics. 9-th edition. Boston: Cengage Learning, 2020. 528 p.

4. Pindyck Robert S., Rubinfeld Daniel L. Microeconomics. 9th ed. Pearson Education, 2017. 784 p.

5. Tanasiichuk A., Kovalchuk S., Nepochatenko O., Froter O., Kovtun E., Abdullaieva A. International Marketing Strategies for Sustainable Development of Enterprises. *European Journal of Sustainable Development*. 2023. 12 (4). Pp. 513-532. URL: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2023.v12n4p513>.

6. Бурляй А.П., Бурляй О.Л., Ревуцька А.О., Іваненко О.О. Методичні засади верифікації поняття «конкуренція»: мікроекономічний аспект. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. Умань, 2021. Вип. 99. Ч.2. С. 18-28.

7. Мудрак Р., Лагодієнко В., Осіпова А., Фротер О., Соколюк К. Концепція продовольчої безпеки: теорія і українська практика. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 2024. № 1 (54). С. 452-470. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.1.54.2024.4194>

8. Пархоменко Л. А., Малюга Л. М., Фротер О. С., Нижник І. О. Управління витратами як резерв для підвищення ефективності діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9754>.

9. Пархоменко Л.А., Фротер О.С. Аграрні проблеми та розвиток фермерства в українській економічній думці. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 34. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-94>.

10. Пархоменко Л.А., Фротер О.С., Осіпова А.А. Сучасний розвиток економічної думки в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 35. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-35-38>.

11. Пархоменко Л.А., Малюга Л.М., Фротер О.С., Нижник І.О. Методи обліку та управління операційними витратами. *Економіка та держава*. 2022. № 1. С. 50-54.

12. Пархоменко Л.А., Загороднюк О.В., Малюга Л.М., Фротер О.С. Удосконалення системи прийняття управлінських рішень щодо управління операційними витратами з

метою забезпечення конкурентоспроможності підприємства. *Ефективна економіка*. 2022. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10010>.

13. Інформаційні ресурси

Наукові ресурси:

1. Віртуальна електронна бібліотека – BBM. URL: <http://www.velib.com/>
2. Електронні каталоги бібліотек України. URL: <http://e-catalog.name/>
3. Електронна бібліотека Lib.com.ua. URL: <http://www.lib.com.ua/>
4. Національна бібліотека імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
5. Українська бібліотека «Джерело». URL: <http://ukrlib.com/>
6. Google Scholar . URL: <https://scholar.google.com.ua/schhp?hl=uk>.
7. Репозитарій Уманського національного університету. URL: <http://lib.udau.edu.ua/?locale=uk>.

Ресурси органів державної влади України:

1. Президент України: офіційне Інтернет-представництво. URL: <http://www.president.gov.ua>.
2. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
3. Кабінет Міністрів України: Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>.
4. Національний Банк України: офіційний сайт. URL: <http://www.bank.gov.ua>.
5. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України: офіційний веб-сайт. URL: <http://me.kmu.gov.ua>.
6. Міністерство фінансів України: офіційний веб-сайт. URL: <http://www.minfin.gov.ua>.

Органи державної статистики:

1. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.
2. U.S. Department of the Treasury. URL: <http://www.ustreas.gov>.
3. U.S. Bureau of Economic Analysis. URL: <https://www.commerce.gov/bureaus-and-offices/bea>.
4. U.S. Department of Commerce. URL: <https://www.doc.gov>
5. National Bureau of Economic Research. URL: <https://www.nber.org>
6. Investment Company Institute. URL: <https://www.ici.org>
7. Joint Economic Committee. URL: <https://www.house.gov>
8. Statistics Canada www.statcan.ca.
9. U.K. Office of National Statistics. URL: <https://www.ons.gov.uk>.
10. Japan Economic Planning Agency. URL: <https://www.epa.go.jp>
11. German Federal Statistical Office. URL: <https://www.statistik-bund.de>
12. German Finance Ministry. URL: <https://www.bundesfinanzministerium.de>
13. German Federal Economics Office. URL: <https://www.bmz.de/en>

Освітні курси на інтернет-платформах:

1. Економіка на кожен день. Платформа відкритих онлайн-курсів Prometheus URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+ECO101+2020_T3.
2. Мікроекономіка: Коли ринки зазнають невдачі (Coursera). URL: <https://www.coursera.org/learn/microeconomics-part2/>.
3. Принципи мікроекономіки (Coursera). URL: <https://www.coursera.org/learn/microeconomics>.

14. Перезарахування та визнання результатів навчання

Перезарахування та визнання результатів навчання з дисципліни «Мікроекономіка» або окремого її елемента відбувається відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті (<https://www.udau.edu.ua/ua/file/4n0x>).

Здобувачі вищої освіти мають право на визнання результатів навчання в неформальній та інформальній освіті (курси навчання в центрах освіти, курси інтенсивного навчання, семінари, конференції, олімпіади, конкурси наукових робіт, літні чи зимові школи, бізнес-школи, тренінги тощо) в обсязі, що загалом не перевищує 25 % освітньої програми. Визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті дозволяється для дисциплін, які починають викладатися з другого семестру. При цьому визнання результатів проводиться у семестрі, який передує семестру, у якому згідно з навчальним планом конкретної освітньої програми передбачено вивчення певної дисципліни.

15. Політика академічної доброчесності

У процесі навчання з дисципліни «Мікроекономіка», студенти повинні дотримуватися встановлених правил академічної доброчесності, визначених Кодексом доброчесності Уманського національного університету (<https://www.udau.edu.ua/ua/file/4dH7>) та Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату серед здобувачів вищої освіти (<https://www.udau.edu.ua/ua/file/D1iS>). При підготовці письмових робіт, виконанні науково-дослідних завдань, а також під час проведення контрольних заходів очікується, що всі роботи подані студентами будуть їхніми оригінальними дослідженнями та міркуваннями.